

SANDVIKS NYTT

SVEIN TANGETH

Organ for Sandvikens Bataljon — Stiftet 17. mai 1857

Offiserer 1962.

Elsesro og familien Rolfsen

Ved Johan Aarberg.

Forts. fra forrige nr.

Da Tønnes kom hjem fra sin utenlandsreise i 1808, var faren nettopp død. Det var en gunstig tid for skipsbygningsfaget på denne tid da han overtok etter sin far. Regnskapene viser at inntektene hans var gode inntil midten av 1820-årene. Enda mer enn faren tok Tønnes del i byens offentlige og selskapelige liv, særlig det siste. Han var styremedlem i musikkelskapet «Harmonien» og «Det dramatiske Selskab». Han opptrådte endog som skuespiller. Da Harmonien i 1811 skulle kjøpe eiendommen nr. 25 i 19. rode (Kong Oscarsgate 11) trengte selskapet penger. Det ble utlagt liste til tegning av aksjer. I boken av Adolph Berg og Olav Mosby: «Musikkselskabet Harmonien 1765—1945» finner vi at Tønnes Rolfsen tegnet seg for 10 aksjer (500 Riksdaler). Det samme gjorde onkelen, kjøpmann Jens Rolfsen. Fra 1825 finner vi at Rasmus Rolfsen spiller 2. fiolin. Det må være fetteren til Tønnes, den før nevnte bankkassereren.

Av de mange båter som ble bygget på Elsesro i denne tiden, kan vi nevne den såkalte Kongebåten fra 1804. Den skal ha vært benyttet ved kronprins Oscars besøk i 1833 og ved kronprins Karls besøk i 1856. Vi kan også nevne den vengebåten som brakte Bergens-representantene til Lærdal da de skulle til riksforsamlingen på Eidsvold i 1814. Disse Eidsvoldsmennene var W. F. K. Christie, Peter Motzfeldt, Jens Rolfsen og presten Jonas Rein. De forlot Bergen 25. mars. Den samme vengebåten hentet statholderen i Lærdal da han i 1819 besøkte Bergen.

I 1810 ble Tønnes Rolfsen gift med Sophie Marie Konow (1785—1828). De fikk 10 barn. Den eldste, Rasmus, er født 24. april 1811 og den yngste i oktober 1821.

Tønnes Rolfsen gikk nå igang med de forandringerne som han lenge hadde tenkt på. På hovedbygningen var en ark som vendte mot sjøen. Husets grunnplan hadde en L-form. Nå

ble det utvidet slik at huset ble rektangelformet. Kjøkkenet fikk da sin nåværende størrelse. Arken ble forlenget bakover slik at arkrommet gikk i hele husets bredde. Dette store rommet kaltes «salen». Når vi går opp trappen, må vi gjennom en forgang før vi kommer inn i «salen». Senere ble de to buete sidefløyene bygget. Det ble gjort i 1822—1824. Disse fløyene øker ikke husets grunnflate noe særlig, men sett utenfra tar huset seg svært pent ut. Nord for hovedbygningen ble det bygget et pakterhus som senere visstnok er blitt bygget om. Like ved dette var det et duehus og et hus for gjess og ender.

Bak hovedbygningen er det et høydedrag med bratte sider. Oppe på dette er det noenlunde flatt og her sto et lysthus. Mot sjøen er det også et høytliggende parti med utsikt over byfjorden. Her og i dalsenkningen innenfor anla Rolfsen sin lystpark. På begge sider av Nyhavnsveien plantet han lindetrær. En liten bekk ble demmet opp slik at der ble tre dammer og mellom dem er det små vannfall. Høydedraget vest for bekken har en jevnt buet form, men slik har den ikke vært opprinnelig. Da man skulle sette opp «Frydenlund», oppdaget man tykke lag med fyllmasser. Hele dette området ble beplantet og spaserveier slynget seg opp etter skråningene. Her kunne Rolfsens gjester spasere. Parken egnet seg godt for selskaperlig bruk. Under en liten fjellvegg som vender mot den lille bekken, er der en benk. På fjellveggen over benken er det hugget inn:

VENNESÆDET

1816

Her har det sikkert vært ført mange hyggelige passiarer.

På demningen for den nederste dammen ble det bygget et lite hus som kaltes «Pavillonen». Senere ble det kalt «Billiarden». Gamle folk vil sikkert huske dette navnet. På den ene langsiden er det bygget en altan som rekker ut over vannflaten. I hver gavl er der en stor

Den gamle masteboden (til venstre) og steinhuset (malteriet).

dør. Når gjestene skulle gå fra hovedhuset til Lystparken gikk de gjerne gjennom «Paviljonen».

I den bratte skråningeen mot øst finner vi det såkalte Tårnhuset. Dette må være bygget før 1814 da det er med på det eldste av Dreiers to prospekter. På nedsiden er der en inngang til kjelleren. På den motsatte siden er der inngang til første etasje. Denne har vært benyttet til vognremisse. Høyere oppe i bakken fører en bro inn til øverste etasje og tårnet.

Oppe på høyden står det kinesiske lysthuset som vi kjenner så godt. Det er en liten åttekantet trebygning med god utsikt over fjorden. Det er dette lysthuset Edvard Grieg lånte sommerne 1873 og 1874. En del av musikken til Peer Gynt ble til her. Grieg bodde da i Sandviksveien 48. Dette huset er nå revet. I denne tiden bodde Griegs foreldre i Sandviksveien 85 (Ludehuset), det huset som nå er satt opp på «Gamle Bergen» og kalles Repslagerhuset. Nina og Edvard Grieg har altså vanket i dette huset. Da Grieg i 1885 bygget «Troidhaugen» satte han der opp et lysthus som kalles Komponisthytten. Vi må ha lov til å tro at det var lysthuset på Elsesro som fikk ham på den tanken.

Ved Nyhavnsveien nordligst på eiendommen bygget Tønnes Rolfsen en trebygning som kal-

tes «Koe- og Hestestald». Dette huset har ingen grunnmur og terrenget er ikke planert. Ved siden av dette huset er der nå en vognremisse.

Mot slutten av 1820-årene gikk det nedover med Rolfsens helse og han ble etterhånden helt ute av stand til å arbeide. I denne tiden gikk det også nedover med hans økonomi. Det ble snart helt stille på skipsbyggeriet. I 1830-årene var det så smått for ham at han gikk konkurs. Han døde 6. juli 1837 og det ble da holdt auksjon på Elsesro. Alt som hadde med skipsbyggeriet å gjøre, ble da solgt.

Den eldste sønnen til Tønnes Rolfsen het, som før nevnt, Rasmus (24. april 1811 — 12. mars 1903). Allerede som 16-åring reiste han til Karlskrona for å lære skipsbygging og få år etter måtte han overta ledelsen både på Bradbænken og på Elsesro. I utlandet hadde han sett brennerier og malterier og allerede før farens død hadde han innredet et malteri med mølle og brenneri ute på Elsesro. Dette tror man er det første på Vestlandet. Etter farens død begynte han med malteri i den gamle masteboden. Det varte ikke lenge før bedriften ble en innbringende forretning. Senere bygget han en ny malteribygning i gråstein. Den er mer enn 50 m lang og 13 m bred og er den største bygningen på Elsesro. I den gavlen som vender opp

mot Nyhavnsveien finner vi en innskriftsplate som forteller at bygningen er oppført i årene 1854—56.

I Bergen var der tidligere mange små bryggerier. De holdt gjerne til i kjellere. Nå fikk man en del moderne bryggerier som etterhvert fortrenget alle disse. Rolfsen eide også et bryggeri i Krohnaviken.

Omkring 1865 bygget han kontorbygningen som har tilknytning til hovedbygningen. Den har en solid muret kjeller som ligger helt over terrenget. Ellers er det en trebygning i en mer moderne stil. Den har egen inngang og en trapp fører opp til 2. etasje hvor «Gamle Bergen» har sitt kontor idag.

At Rasmus Rolfsen oppga skipsbyggingen etter auksjonen i 1837, kan vi godt forstå, men der kan også ha vært andre årsaker. Den sannsynligste årsaken er vel at han, da han var utenlands, hadde sett de første dampskip. Han innså at det nå krevdes større fartøyer enn hans verft kunne bygge. At han hadde interesse for skipsbygging er sikkert. På Bradbænken fikk han i 1830-årene anledning til å bygge en jagt og en slupp og på Elsesro en brigg og barken «Ægir». Omkring 1840 bygget han noen kanonbåter på Marineholmen. Mange år senere begynte han skipsbygging i Nyhavn som han kjøpte i slutten av 1870-årene. Dessuten skal han ha levert skipstegninger til bergenske redere. Allerede i 1836 ble Bradbænken solgt til H. J. Trumpy som hadde vært Tønnes Rolfsens mestersvenn. Nå ble også huset i Slottsgaten solgt og Elsesro ble fra nå av helårsbolig.

Rasmus Rolfsen hadde mange interesser. En av dem var landbruk. På Elsesro hadde han hest og noen kyr, men omkring 1850 kjøpte han gården Lervig på Holsenøen. Her drev han et mønsterbruk. Dessuten lot han plante nåleskog der ute. Treplanting var ennå ikke blitt alminnelig. Produktene fra gårdsbruket ble fraktet til byen med Rolfsens egen båt «Haga». Hans arbeidere fikk også nyte godt av disse. Han hadde tanke for sine arbeideres ve og vel og lot dem stå i tjenesten til deres død. Til Lervig hørte også Sæbø kirke som han satte i god stand. Han solgte den i 1875 til menigheten.

Det bør også nevnes at det var Rolfsen som i 1882 tok opp tanken om et barneasyl på Ladegården. Dette ble et daghjem for arbeidernes barn i Sandvikens menighet. Det var nemlig blitt alminnelig at gifte kvinner arbeidet på fiskebodene. I mange år satt Rolfsen i styret for dette asylet.

Rasmus Rolfsen bodde i hovedbygningen på Elsesro. Utenom han selv var det bare husholdersken, jomfru Paulsen, som bodde der. Rolfsen var ugift. Som før nevnt døde han i 1903, 92 år gammel. Ved testamentē skjenket han gården Lervig til Søndre Bergenhus Amt som satte igang en husmorskole der. Nyhavn ble testamentert til Oluf Joachim Hilmar. I 1905 ble det holdt dødsboauksjon og da ble Bergen Kommune eier av Elsesro. Møbler og løsøre ble solgt. Hovedbygningen ble så i mange år benyttet som velanderhjem. I 1920-årene ble det også kalt «Maiblomsten». Det kom antagelig av at det særlig var et hjem for tuberkuløse barn.

Den gamle masteboden og steinhuset (malteriet) har Bergen kommune brukt til lagerrom. Under første verdenskrig ble steinhuset benyttet til potetkjeller. I en årrekke har «Gamle Bergen» disponert (leiet) masteboden. Det lagres her gamle gjenstander som man ennå ikke har kunnet plasere i museet og gamle bygninger som venter på å bli gjenreist der ute. En slik er Sachariasbryggen. Roklubben Njörd har i mange år hatt båtene sine i denne gamle bygningen. For tiden har motorbåtforeningen leiet et rom i første etasje. Masteboden er nå i svært dårlig stand. Det trengs en omfattende reparasjon, men dette vil bli så kostbart, mener rådmannen for 4. avdeling, at det for kommunen vil være å foretrekke å selge bygningen til nedrivning. Nå har «Gamle Bergen» overtatt den, men da museet ikke disponerer noen kapital, må reparasjonen skje over en årrekke. En del reparasjonsarbeid er allerede utført.

I steinhuset har nå Ingebrigtsen & Sønn et mekanisk verksted i østre del av første etasje. Ved siden av dette disponerer «Gamle Bergen» et rom. Resten av bygningen er utleiet til Heggernes Valsemølle.

I 1938 ble eiendommen stillet til disposisjon for «Gamle Bergen», men hovedbygningen ble holdt utenom. Den ble under siste verdenskrig benyttet til gamlehjem. Da de gamle senere flyttet derfra, fikk «Gamle Bergen» denne bygningen også.

Når en institusjon som «Gamle Bergen» nå har fått hånd om den gamle erverdige bygningen, føler vi oss sikre på at den i fremtiden vil bli holdt i god stand. Den skal stå der som et minne om de tre generasjoner av familien Rolfsen.

Sandvikens Bataljons tur til Stavanger

Den største begivenhet i sesongen 1962 var landturen til Stavanger.

Det var med stor spenning vi så frem til denne turen både når det gjaldt det økonomiske og selve turen. Det så lenge ut som om vi måtte sløyfe det hele på grunn av at det ikke var så svært mange som tegnet seg. Men tross alt ble turen en suksess.

Lørdag den 9. juni kl. 19.45 presis møtte guttene opp og det var ikke så lite forventning å lese av deres ansikter. Bagasjen ble kjørt inn på båten og kl. 21.30 var alle korpsets 57 medlemmer og 12 utenforstående kommet ombord. Det var møtt frem en hel skare av mennesker på kaien som ville ønske oss god tur, og med hurrarop og sang seg m/s «Stavanger» ut fra Bradbenken. I ca. en time fikk guttene lov å være på dekk, og det var ikke nei i deres munn da de fikk ordre om å gå til sine lugarer.

Natten gikk uten nevneverdige opplevelser og vi ankom Stavanger kl. 7.30 i et strålende vær. På kaien ble vi mottatt av Frank Eriksen, som var oss til stor hjelp under hele Stavangeroppholdet. Vi marsjerte nå rett til Mosvangen Ungdomsherberge der vi skulle spise og overnatte.

Vi ble mottatt av herbergets bestyrer, som også viste oss rommene våre, og etter et deilig måltid mat fikk guttene fri. Ca. kl. 12 skulle peletongstafetten avvikles, og dette ble et spennende oppgjør der 3. peletong gikk av med seieren. Guttene ble nå anvist plass i spisesalen for å spise middag, og det er vel ikke nødvendig å beskrive appetitten hos de forskjellige.

Oppvisningen var satt til kl. 18 og guttene fikk derfor ordre om å hvile seg godt ut. Vi marsjerte fra herberget kl. 16.30 og ankom Midjord stadion ca. kl. 18, men nå var vi alle så trette at vi måtte ta oss en hvil, for det hadde vært langt å marsjere. Før oppvisningen holdt sjefen en kort tale, der han ba publikum ikke være for streng i kritikken da guttene ikke hadde fått den søvn og hvile som var nødvendig. Men han kunne spart seg alt det snakket, for guttene gjorde en fin-fin oppvisning, og publikum applauderte voldsomt for hver øvelse.

I buss kjørte vi så tilbake til herberget der hederligutdelingen fant sted. Etter aftens fikk

guttene lov å være oppe litt før de måtte gå til sengs, og etter kl. 23 var det ikke en lyd å høre fra noen av rommene.

Alle våknet neste morgen friske og uthvilte, og etter en deilig frokost tok vi farvel med herbergets betjening og tok plass i bussen som skulle kjøre oss ned på kaien der m/s «Astrea» lå og ventet på oss.

Turen tilbake til Bergen ble litt av en opplevelse for guttene. De fikk lov å komme på broen, der styrmannen viste dem radar, kompass og annet navigasjonsutstyr, de fikk kjøttkaker til middag, men ikke å forglemme, de fikk kjøpe «snop» svært billig.

Astrea ankom Bergen en halv time forsinket og presis kl. 18 klappet den til Dokkeskjærskai. Her ble vi mottatt av «gamlekarer», musikkorps og andre fremmøtte. Så gikk marsjen med Ørneflagget i spissen til Sandvikstorget, der turen og sesongen ble avsluttet på en verdig måte. Turen hadde vært en suksess, og ingen av oss kommer vel til å glemme de to minneverdige dagene.

Sjefen.

LARS N. SOLBERG in memoriam

Torsdag 14. juni døde bødkermester Lars N. Solberg 96 år gammel. En kjent og aktet Sandviksbeboer er dermed borte. Jeg vet at Lars Solberg ikke likte at det ble brukt mange og store ord om hans person, men da han i mer enn 70 år har vært en kjent person i Sandviken, ønsker vi å minnes ham med noen ord i vårt blad.

Lars N. Solberg ble født i Samnanger 4. juni 1866. Han slo seg ned i Bergen i 1890 og kjøpte da den sjøboden ved Sandvikstorget som han har hatt like til sin død. Den forrige eier var far til Haldor Gjerme.

I 1890 startet Lars Solberg sin egen bødkerforretning. Senere i 1890-årene begynte han klippfiskhandel på Nordland. Han eide da to båter (seilskuter) som to av hans eldre brødre

R. Lien — Autovekt

Michal Krohnsgate 99 — Telefon 61530

RELIEFFER
TRESKULPTUR
ORNAMENTIKK
i alle stilarter

N. Tangseth Billedskjærer
Øvre Hamburgersmug 1 — Telefon 31180

Sandviksbrød for Sandviksfolk!

Kjøp Deres brød i

Sandvikstorvets Bakeri

John Skåland

Telefon 56563

E. Knudsen & Co

Tobakk og kortevarer

Sandviksveien 49a — Telefon 56090

Privat 57106

Elektriske artikler — Kjøkkenutstyr

Når strømpene er merket

Safa

da vet vi det er

gode saker!

NORSKE STRØMPER
I TOPPKLASSE

ALMACEN A.s

Sandviksveien 4

Kolonial — Fetevarer

ISBAREN

Ekrengaten 11

Varme pølser — Hot dogs

Frisør

Reidar Johnsen

BRYGGEN

førte for ham. Den ene av disse båtene hadde han helt til under forrige verdenskrig.

I 1910 løste Lars Solberg handelsbrev og begynte skipshandel i sjøboden sin ved Sandvikstorget. Han ble da nødt til å innskrenke bødkerverkstedet. Dette holdt fra nå av til i 2. etasje. Her, som i så mange andre sandviksboder, fartet vi smågutter. Vi kjente Solberg og han kjente hver enkelt av oss. Han jaget oss ikke bort. Det var som om vi hørte til der vi også.

Omkring 1950 skulle man føre Sjøgaten videre utover forbi Sandvikstorget. Bergen kommune eksproprierte da $\frac{2}{3}$ av sjøboden. Da ble det slutt med både skipshandelen og bødkerverkstedet.

Før århundreskiftet bodde Lars Solberg med sin familie i baker Henriksens hus i Sandviksveien, men i 1902 kjøpte han Rosesbug 2 av kaptein Devik. Dette ble da barndomshjemmet til hans syv barn.

Selv om Lars Solberg startet sin forretning i de såkalte gode gamle dager, så må han likevel ha vært et «overskuddsmenneske». Han hadde mange jern i ilden. De færreste av oss vet at han kjøpte eiendommen til Madam Fælle da hun døde i 1908. Dog varte det ikke mange årene før han solgte den igjen til Bergen kommune.

Lars N. Solberg vil leve lenge i alle Sandviksbeboeres erindring.

Vi vil lyse fred over hans minne.

J. Aarberg.

Sesongen 1962 i korte trekk

Sesongen 1962 var en av de store i Sandvikens Bataljons historie.

Under innmeldelsen viste det seg at hele 74 soldater var innmeldt, det meste på mange år. I løpet av sesongen sluttet det en god del, men jeg er sikker på at vi ikke var under 40 soldater en eneste eksersisdag.

På et fellesråd med Skansens Bataljon tidlig i sesongen ble det vedtatt at henholdsvis fellesutmarsj og fellesoppvisning skulle avvikles 29. april og 12. mai.

Søndag den 29. april stilte vi på linje kl. 9, men først kl. 9.30 kom Skanseguttene. På Stem-

memyren der utmarsjen gikk til, ble de forskjellige idrettsøvelser utøvet, og etter avslutningen på Mulebanen viste det seg at premiene var ganske godt fordelt.

I de følgende ukene gikk vi inn for Bataljonseksersisen, og lørdag den 12. mai ble oppvisningen avviklet på Mulebanen. Kanskje nervositeten spilte Skanseguttene et puss, for i år var vi klart bedre enn dem.

17. mai opprant med et regnvær av de sjeldne, men tross været stilte vi på linje med 50 soldater. Av Berg-Hansen ble bataljonen overrakt en nydelig tamburstokk, og Bjarne Kvamme ble overrakt en vase med nelliker fra Sandvikens Bataljon som takk for den hjelp vi har fått av ham hver 17. mai i 9 år. Resten av dagen fulgte det tradisjonelle programmet: Marsjering i Flagttoget og avslutning på Sandviken Skole med brus og kaker.

Fredag den 25. mai var bataljonen med i et fjernsynsprogram med titelen «Rosesmuget i Bergen». Her gjorde vi en fin figur og mottok et honorar på kr. 350.—.

Så fulgte vår årlige utmarsj opp i Langevannsdalen. Dette var søndag 27. mai, og her ble holdt konkurranse i løp.

Bataljonens landtur er det skrevet om et annet sted i dette nummer.

I det hele var 1962 en hendelsesrik sesong i bataljonens historie.

Sjefen.

DAMEGARDE

Det har i lengre tid vært snakket om å danne en damegarde i Sandvikens Bataljon. Det er flere damer i Sandviken som har sagt seg villig til å være med, og vi korpsgutter vil jo mer enn gjerne at vi skal få en slik damegarde. Vi har jo behov for hjelp både på den ene og den andre måten.

De som er interesserte vil vi be henvende seg til Kvamme, Kirkegt. 33, eller pr. telefon 57 121.

Sjefen.

<p>Martha Eldholm Sandviksveien 49 b Telefon 56 820</p> <p><i>Melk — Brød — Frukt — Grønnsaker</i></p>	<p>Leif Baardsen <i>Urmaker</i> Stølegaten 14 — Telefon 18757</p>
<p>Bernh. Ellingsen Ekrenbakken 9 Telefon 57 302</p> <p><i>Kolonial — Fiskehandel</i></p>	<p>John Nordrehaug <i>Kjøtthandel</i> Sandviksveien 47 Telefon 56692 — Privat 58067</p>
<p>Sandvikens Varemagasin Ekrengaten 15</p> <p><i>Alt i leketøy og kortvarer</i> Tobakk</p>	<p>KOLSTAD KOLONIAL Ekrengaten 15 Telefon 56 664</p>
<p><i>Alt i Assurance</i> <i>også livsforsikring</i></p> <p>PER PEDERSEN ASSURANSEFORRETNING Markevei 3, Telefon 15379, 16040 — Privat 57100</p>	<p>H. & K. Pedersen Forthun Sandviksveien 28</p> <p>Alt i tobakk, sigaretter, sigarer m.m.</p>
<p>STUDIO WESPESTAD Fotografisk Atelier Chr. Michelsensgt. 1—3 Telef. 15 211</p> <p>Brudfoto — Barnefoto — Portrett — Pass Reportasje — Arkitektur — Interiør Eksteriør — Hjemmefoto</p>	<p>O. NILSSEN & SØN ½ BERGEN Fabrikasjon av fiskeredskaper og tauverk not og garn</p>